

Pamokos medžiaga

Mykolas Kleopas Oginskis (1765–1833 m.) — buvo LDK/ATR politinis veikėjas, diplomatas ir kompozitorius, labiausiai išgarsėjęs polonezu „Atsisveikinimas su Tėvyne“. Keletas biografijos faktų:

- Gimė 1765 m. rugsėjo 25 d. Guzove netoli Varšuvos (kai kuriuose šaltiniuose minimi ir kiti duomenys; nurodoma, kad pakrikštytas Salantuose).
- Nuo jaunystės buvo ugdomas kaip didikas, todėl šalia politikos jam svarbi buvo ir muzika (mokėsi pas žinomus muzikus, pats grojo instrumentais).
- Dalyvavo Ketverių metų seimo (1788–1792) veikloje.
- 1793–1794 m. ėjo vieną aukščiausių LDK pareigų — buvo LDK didysis išdininkas (paiždininkis).
- 1794 m. sukilimo metu tapo Lietuvos tautinės aukščiausiosios tarybos nariu, vadovavo sukilėlių daliniams.
- Sukilimui pralaimėjus, emigravo į Italiją, dalyvavo politinėje emigrantų veikloje.
- 1802 m. grįžo į Lietuvą, suartėjo su caru Aleksandru I, įsitraukė į švietimo reformų įgyvendinimą, tapo Vilniaus universiteto garbės nariu ir rėmė universitetą.
- Nuo 1823 m. gyveno Florencijoje, rašė atsiminimus, laiškus apie muziką; mirė 1833 m.

Pirma stotelė: Vilniaus miesto rotušė

Prieš pradėdami, pakartokime istorinių įvykių grandinę: 1791 m. ATR bandė sustiprėti reformomis ir priėmė Gegužės 3 d. konstituciją. Bet daliai didikų tai nepatiko — jie sudarė Targovicos konfederaciją ir pakvietė Rusiją įsikišti. Taip įvyko pirmieji du ATR padalijimai (1792 m., 1793 m.). Valstybėje žmonės pajuto pokyčius: ūkio smukimą, skurdą, cenzūrą. Šitoje situacijoje 1794 m. sukilimas buvo paskutinis bandymas atkurti valstybę su 1772 m. sienomis ir tęsti reformas.

Vilniaus miesto rotušė ir jos aikštė susijusi su ne vienu svarbiu Lietuvos istorijos įvykiu, o kalbant apie pamokos temą — 1794 m. balandžio 24 d. čia paskelbtas Lietuvos sukilimo aktas.

1794 m. sukilimas tapo momentu, kai net žmonės iš aukščiausių sluoksnių turėjo apsispręsti: likti saugiai nuošalyje ar rizikuoti. Oginskis pasirinko rizikuoti — net atsistatydino iš

pareigų ir davė priesaiką remti sukilimą. 1794 m. balandžio 29 d. M. K. Oginskis ugingą prakalbą Vilniaus rotušės rūmuose užbaigė žodžiais: „Tėvynės labai įnešu savąją dalį: turtą darbą ir gyvenimą“.

Klausimas mokiniam: kokias vertybes reprezentuoja šis Oginskio pasisakymas?

Antra stotelė: Oginskių rūmai (Arklių g. 5)

Dabar esame prie Oginskių rūmų — svarbu pasakyti tiksliai: tai Oginskių giminės rūmai, ne vien tik Mykolo Kleopo „namai“. Oginskiai čia turėjo ištisą kompleksą, tarsi atskirą kvartalą tarp Rūdninkų ir Arklių gatvių; pastatai formavosi nuo ankstesnių amžių, o XVIII a. antroje pusėje rūmai įgijo dabartinę išvaizdą. Žinome, kad Ignotas Oginskis čia rengdavo ištaigingus pokylius, į kuriuos rinkdavosi Vilniaus elitas. Vadinasi, šita vieta pasakoja apie to meto „aukštuomenės socialinį tinklą“: čia mezgėsi pažintys, politiniai susitarimai, čia skambėjo muzika, čia buvo demonstruojamas skonis ir galia. Kodėl tai svarbu Oginskiui? Nes Mykolas Kleopas augo kultūroje, kur muzika nėra tik hobis. Didikų aplinkoje muzika yra ir prestižas, ir emocijų kalba, ir bendravimo būdas. Taigi, ši informacija padeda suprasti: Oginskio muzika gimė kultūros aplinkoje, kur muzika buvo kasdienybė, bet tuo pačiu ir statusas. Dešimties metų jis jau skambino fortepijonu ir grojo smuiku, bet nemėgo muzikos teorijos, laikydamas ją nuobodžiu dalyku.

Klausimas mokiniam: Turėdami omenyje, kad Mykolas Kleopas Oginskis gyveno 18–19 amžių sandūroje pasvarstykite, kokių Europos kompozitorių kūrinius jis galėjo mokytis atlikti?

Trečia stotelė: Vilniaus universiteto kiemelis (Universiteto g. 3)

Vilniaus universitetas yra viena stipriausių Vilniaus „atminties mašinų“: per šimtmečius čia keitėsi kalbos, valdžios, režimai, bet išliko idėja, kad žinios ir mokslas yra miesto stuburas. Oginskio ryšys su universitetu yra labai konkretus: 1802 m. jis tapo Vilniaus universiteto garbės nariu. Šaltiniai mini, kad grįžęs į Lietuvą jis rūpinosi materialine parama universitetui, dalyvavo švietimo reformų įgyvendinime, steigė labdaros draugiją Vilniuje.

Klausimas mokiniam: Jei Oginskis šiandien būtų garbės narys — už ką jam suteiktume titulą: už muziką ar už pilietinę veiklą? Argumentuokite.

Ketvirta stotelė: Konstantino Sirvydo skvere esantis M. K. Oginskio suoliukas

Šis suolelis yra multimedinė skulptūra, sukurta Oginskio 250-osioms gimimo metinėms; paspaudus mygtuką galima klausytis jo polonezų. XVIII–XIX a. sandūroje, pokyčių Rytų ir Vakarų Europos žemėlapiuose (pasiglemžusių Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės ir Lenkijos Karalystės laisvę) metais polonezas tapo vienu populiariausių Europos šokių. Keitėsi ne tik metų skaičiai kalendoriuje, valstybių sienos, bet ir muzikos stilius – vis dar klestėjo klasicizmas, tačiau jau sparnus skleidė ir romantizmas. Ir vieno, ir kito stiliaus tradicijos susipynė tuomet gyvenusių muzikų mąstysenoje ir kūrinuose.

Tačiau Mykolas Kleopas Oginskis, pedagogų išauklėtas klasicizmo dvasia, greičiausiai pirmenybę teikė grynajam W. A. Mocarto kūrybos stiliui. Tai liudija skaidri ir neperkrauta jo polonezų faktūra, melodijos bei harmoninio vystymo panašumai, gana aiški ir išbaigta forma.

Būdamas politikas ir diplomatas, savo kūrybą Oginskis nelabai vertino. Veikiamas įvairių nuotaikų, jis sukūrė žymiuosius polonezus. Polonezas – reprezentacinis, visame pasaulyje garsus lenkų šokis, – pirmiausia siejamas su bajoriškąja (šlėktų) tradicija ir papročiais, nors kildinamas iš liaudiškų vaikštynių apeigų ar iškilmių, kuriomis buvo užbaigiamos vestuvės.

Kiek Oginskis iš viso parašė polonezų, tiksliai nenustatyta. Yra išėję keli leidiniai, kuriuose išspausdinta nuo 12 iki 14 polonezų.

Oginskio polonezai pasižymi paprastumu, nuoširdžiu lyriškumu, melodingumu. Be polonezų, Oginskis yra sukūręs dainų, romansų, mazurkų, valsų, maršų, kurie tačiau savo verte jiems neprilygsta. Mykolo Kleopo Oginskio polonezai išliko populiariūs ir iki mūsų dienų. Jo polonezas „Atsisveikinimas su tėvyne“ yra klausytojų ypač mėgiamas, manoma, parašytas po pralaimėto sukilimo.

Paklausykite keletos polonezų ir atlikite jų analizę pagal pateiktus klausimus:

1.

2.

3.

	1.	2.	3.
Dermė (mažoras/minoras)			
Tempas			
Dinamika			
Nuotaika			

SUP mokiniams:

Paklausk M. K. Oginskio polonezų ir apibrauk tinkamus atsakymus:

1.

2.

3.

1 kūrinys:

Dermė — mažoras / minoras

Tempas — greitas / lėtas / vidutinis

Dinamika — garsi (forte) / vidutiniškai garsi (mezzo forte) / vidutiniškai tyli (mezzo piano) / tyli (piano) / kintanti

Nuotaika — džiugi / liūdna / gyvybinga / iškilminga / rimta / graudi / nostalgiška / santūri / jautri / svajinga / kerinti / paslaptina / veržli

2 kūrinys:

Dermė — mažoras / minoras

Tempas — greitas / lėtas / vidutinis

Dinamika — garsi (forte) / vidutiniškai garsi (mezzo forte) / vidutiniškai tyli (mezzo piano) / tyli (piano) / kintanti

Nuotaika — džiugi / liūdna / gyvybinga / iškilminga / rimta / graudi / nostalgiška / santūri / jautri / svajinga / kerinti / paslaptina / veržli

3 kūrinys:

Dermė — mažoras / minoras

Tempas — greitas / lėtas / vidutinis

Dinamika — garsi (forte) / vidutiniškai garsi (mezzo forte) / vidutiniškai tyli (mezzo piano) / tyli (piano) / kintanti

Nuotaika — džiugi / liūdna / gyvybinga / iškilminga / rimta / graudi / nostalgiška / santūri / jautri / svajinga / kerinti / paslaptina / veržli

Refleksijos klausimai:

- Ar žmogus gali būti svarbus istorijai ne laimėdamas, o pralaimėjęs (pvz., sukilimas pralaimi, bet lieka muzika ir idėjos)? Paaiškink.
- Ką, tavo manymu, miestas „pasako“ apie istoriją, kai įrengia muzikinį suolelį?
- Kuo mūsų kultūrai svarbus Oginskio muzikinis palikimas?